

ÜNİVERSİTE – ŞEHİR ETKİLEŞİMİ SÜRECİNDE KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK PROJELERİ: EVDE ÇOCUK BAKAN KADINLARIN EĞİTİMİ PROJESİ ÖRNEĞİ

Sezen ÜNLÜ*
Sevil UZOĞLU BAYÇU**
Yavuz TUNA***

Öz

Bu çalışma halkla ilişkilerde yeni bir anlayışın ürünü olarak kurumsal sosyal sorumluluk ve bu doğrultuda hazırlanan evde çocuk bakan kadınların eğitimi ile ilgilidir. İş yaşamında firmalar ve üniversiteler gibi, kurumlar içinde buldukları çevrenin ve toplumun eğitim, sağlık, sosyo-ekonomik statü, yaşam standartları vb. konularda gelişmesinden sorumludurlar. Bu sebeple kurumlar, içinde buldukları toplumun sorunlarını bilmeli ve bu sorunları çözüme adına kaynaklarını kullanmalıdırlar. Günümüz toplumunun en önemli problemlerden biri de kadının iş hayatındaki verimini yakından etkileyen ve toplumların geleceğini şekillendireceğini düşündüğümüz çocukların günlük bakımları ile ilgilidir. Çocukların özellikle 0-6 yaş dönemi içerisinde fiziksel, sosyal, psikolojik ihtiyaçlarını gidermelerini sağlıklı bir kişilik gelişiminin anahtarıdır. Bu noktada, böylesine önemli bir dönemde özellikle iş yaşamında yer alan kadının çocuğunu ya da çocuklarını emanet ettiği bakıcı kadınların bu yönde donanımlı olması gerekir. Bilindiği üzere evde çocuk bakıcılığı yapan kadınların çoğunun bu konu ile ilgili almış oldukları profesyonel bir eğitim bulunmamaktadır. Bu kadınların birçoğu çocuk gelişimi, beslenme, hijyen, iletişim ve cinsel eğitim gibi konularda belirli bir bilgi birikimine sahip değildirlere. Bu gerçekten yola çıkarak bu proje kapsamında, toplamda 57 kişinin katıldığı 2 eğitim programı düzenlenmiştir. Eğitim programı tamamlandıktan sonra araştırmacılar katılımcılarla görüşmeler gerçekleştirmiş ve betimsel analiz yöntemiyle sonuçlar değerlendirilmiştir.

Anahtar sözcükler: Kurumsal sosyal sorumluluk, evde çocuk bakan kadınların eğitimi, çocuğun günlük bakım

Abstract: The Corporate Social Responsibility Projects in the Interaction Process of the City and University: The Training Project of Babysitters Working at Home

This study is about the new concept of public relations is corporate social responsibility and training project of babysitters working at home. Business firms, many other corporations and especially universities are responsible for the development of their environment in terms of education, health, socio economic status, standards of living .etc. Because of that corporations are supposed to aware of the problems in society and they have to use their sources to solve these problems. One of the most important problems is related to children's daily care in our society. Especially between the ages of 0-6, phys-

* Prof. Dr. Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi, sunlu@anadolu.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr. Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi, suzoglu@anadolu.edu.tr

*** Arş. Gör. Dr. Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi, yavuzt@anadolu.edu.tr

ical, social and psychological satisfaction of needs is the key factor for the personality development. As it is known, today in our society the daily care service is given by the women have no professional education. Most of these women working at home for daily care of the children are no specific information concerning the children development, nutrition, hygiene, communication, sexual education of the child, first aid techniques etc. Due to the fact that in this project, 2 training programs were organized and 57 women were trained. After completion of training program, the researchers interviewed with the participants and the results were analyzed in terms of descriptive analysis.

Key words: Corporate social responsibility, training of babysitters working at home, daily care of children

GİRİŞ

Toplum içerisinde kurumlar çevreleriyle sürekli etkileşim içersindedirler. Bu etkileşim kapsamında tüm kurumların faaliyet alanları doğrultusunda içinde buldukları topluma karşı ortaya koymak durumunda oldukları sosyal sorumlulukları mevcuttur. Tüm kurumlar yaptıkları işi en iyi şekilde gerçekleştirmek, çalışanlarını ve kurum paydaşlarının haklarını en iyi şekilde korumak, tüketiciyi aldatmamak gibi asıl sosyal sorumluluklarını en iyi şekilde yerine getirmekle mükelleftirler. Bunun yanında kurumların eğitimden sağlığa, çevre sorunlarından yoksulluk gibi daha özel alanlarda yürüttükleri daha belirgin ve kararlı bir anlayışın sergilendiği gerek kendi iş alanları, gerekse farklı alanlarda yürüttükleri kurumsal sosyal sorumluluk kampanyaları bulunmaktadır (Orçan, 2007: 29).

Bu bağlamda kurumları da sosyal bir çevre içerisinde var olan insanlara benzetmek mümkündür. Bu sebepten ötürü bir sosyal varlık olarak toplumsal beklentileri karşılamak durumdadırlar. Bu noktada kurumların ekonomik ya da yapmak zorunda oldukları esas faaliyetlerinin yanı sıra sosyal sorumluluklarının içeriklerini ortaya koymak adına çeşitli sınıflandırmalar yapılmaktadır. Davis ve Bloomstrom

(1966), işletmelerin kurumsal sosyal sorumluluklarını, iç içe geçmiş ve içeriden dışarıya doğru büyüyen 3 çemberle ilişkilendirdikleri '3 çember modeli' altında ortaya koymaktadırlar. Bu modele göre ilk çember istihdam alanı yaratmak, kâr elde etmek gibi kurumların temel ekonomik işlevlerinden doğan sosyal sorumlulukları, sonraki çember işletme faaliyetlerinden dolayı çevreye (veya topluma) zarar verilmemesi, çalışanlara yönelik çalışma şartlarının iyileştirilmesi ve geliştirilmesi gibi ekonomik işlevlerin sonuçlarından doğan sosyal sorumlulukları, en dışta yer alan çember ise eğitim, sağlık, çevre kirliliği gibi temel konulardaki çözüm odaklı uygulamalarını kapsayan toplumsal sorunların çözümüne katkıda bulunmaya yönelik sosyal sorumluluğu ortaya koymaktadır (Aktaran;Yönet, 2005: 244).

Halkla ilişkilerde de kurumsal sosyal sorumluluk kavramı ve sosyal kampanyalar son derece önemli kavramlardır. Bu doğrultuda kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) kavramı da son yıllarda halkla ilişkilerde, şirketlerin kurumsal kimliklerinin bir parçası olarak karşımıza çıkan bir konudur. Kurumsal sosyal sorumluluk kapsamında artık toplumun yaşadığı çevre sorunları, insan hakları gibi konular da kendi esas

faaliyet alanı olmasa da kurumların gündemine girmiştir. Bu noktadan yola çıkarak kurumsal sosyal sorumluluk kavramını kısaca kurumların daha iyi bir toplum ve daha iyi bir çevre için gönüllü olarak katkıda bulunmalarını şeklinde ortaya koymak mümkündür.

Kurumsal sosyal sorumluluk kavramı ve sosyal kampanyalar kavramları, toplumun sağlığını, güvenliğini, çevreyi ya da toplumun refahını iyileştirmeyi amaçlayan davranış değiştirme kampanyasının gelişimini ve uygulamaya konmasını desteklediği araçlardır. Burada istenilen davranış değişikliği hem bir odak noktasıdır hem de amaçlanan sonuçtur. Başarılı bir proje/kampanya için; mevcut durumun iyi analizini gerçekleştirmek, hedef kitleyi seçmek, davranış hedeflerini belirlemek, davranış değişiminin engellerini ve faydalarını saptamak ve sonrasında algılanan engellerin üstesinden gelmeye yardımcı olacak potansiyel faydaları en yükseğe çıkaracak stratejileri geliştirmek ve uygulamaya koymak gerekir (Kotler ve Lee, 2006: 113).

Kurumsal sosyal sorumluluk sadece toplumdaki bir sorunu çözmek ya da iyileşmesine katkıda bulunmak değildir. Kurumsal Sosyal sorumluluk aynı zamanda bir yatırım kararıdır. Bu sebeple her yatırım kararında olduğu gibi denetlenip, sürdürülebilir, getirilerinin ölçülüp sorgulanabilir olması kaçınılmazdır (İşbir, 1998: 26). Bu noktada kurumların sosyal sorumluluk kavramı içerisinde kime karşı sorumlu olacakları en çok üzerinde durulan konulardan biridir. Bu konuda altı büyük gruptan söz etmek mümkündür: Hisse sahipleri ya da sermayedarlar, çalışanlar, müşteriler (tüketiciler), yerel halk, ulusal

toplum, uluslararası toplum (Goodpaster, 1989: 89-90) gibi kurumların yanında üniversiteler ve bilimsel araştırma kurumları da topluma karşı sorumlulukları olan kurumlardır. Dolayısıyla bu tür çalışmalarda bu kurumların bilgileri ve katkıları çok önemlidir.

Kurumsal sosyal sorumluluk halkla ilişkilerde itibarı arttırmak için yaygın olarak kullanılan bir teknik ya da araç olarak sunulmaktadır. Bu nedenle halkla ilişkiler uzmanlarının üstlendiği sorumluluklardan birisi de kurumsal sosyal sorumluluktur (L'Etang ve Pieczka, 2002: 166). Kurumsal sosyal sorumluluk, şirketin, halkla üretici-satıcı rollerinin dışına çıkarak buluşabileceği az sayıda ortamdan biri olduğu için halkla ilişkiler faaliyeti olarak görülmektedir. Bunun nedenini Gandy (1992), halkla ilişkilerin serbest ve çoğulcu bir toplumda "sosyal hedeflere" ulaşılmasına yardımcı olması gereken bir disiplin olduğu görüşüyle açıklamaktadır. Gerçekleştirilen toplumsal kampanyalar, herkese çıkar sağladığı gerekçesiyle faydacı yaklaşım doğrultusunda savunulmaktadır. Hem şirketlerin itibarı artmakta, hem de yerel halk bu durumdan kazanç elde etmektedir (Aktaran; Theaker, 2006: 193-195). Bu konu ile ilgili olarak toplumsal kampanyalardan elde edilen ortak faydaları şöyle ifade etmek mümkündür:

- Kurum çalışanların, öğretim üyelerinin, öğrencilerin bu projelerde görevlendirilmesi ve toplumsal etkinliklere katkıda bulunurken edindikleri deneyimler, eğitimleri ve gelişimleri açısından fayda sağlamaktadır.
- Kurumlar toplumsal etkinliklerindeki temel hedefleri doğrultusunda

da buldukları bölgelerdeki yerel halkın eğitimine ve yaşam kalitesine katkıda bulunmaktadır.

Kurumların içinde buldukları toplumun gelişmesine olan katkılarının gerekliliği doğrultusunda toplumun geleceğini şekillendiren çocuklara yönelik projeler de kurumsal sosyal sorumluluk kapsamında değerlendirilebilir. Toplumların geleceğini oluşturan çocukların kişilik yapılarının şekillenmesinde ve sağlıklı bir gelişimde erken yaşlarda aldıkları eğitim ve bakımın önemi büyüktür. Yarının ergen ve erişkinlerini oluşturan çocukların dengeli, uyumlu, toplum kurallarını bilen, toplumun maddi manevi değerlerine sahip çıkan, onları koruyan, kendisine ve çevresine saygılı bireyler olarak yetişmeleri, büyük ölçüde çocukluk yıllarında aldıkları uyarılara bağlıdır. Bir toplumun, çağdaş hale gelmesinde bireylerin düşünceleri, eğitimleri, tutum ve davranışları son derece önemlidir. Bireylerin toplumun değerlerine sahip çıkması, onları koruması, kurallara uyması önce ailede/evde (ilk çocukluk yıllarında) sonra da okulda aldığı eğitimlerle olanaklıdır. Özellikle 0-6 yaş döneminde çocukların fiziksel, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarının giderilmesi bu açıdan önem kazanmaktadır. Bu yaş dönemlerinde günümüz ekonomik koşullarının getirdiği çalışma şartları çocuğun anne ve babasıyla birlikte geçirdiği zamanı hem nitelik hem de nicelik açısından etkilemektedir. Çocuklar için model konumundaki ebeveynler ile geçirdiği zaman kıaldıkça çocuklar gün içinde daha çok bakıcıları ile vakit geçirir duruma gelmektedirler. Bu durumda çocukların gelişim ve kişilik kazanımları açısından böylesine önemli dönemlerinde emanet edildikleri kişilerin yetkinliği ve

çocuklarla olan ilişkilerinin niteliğinin sorgulanması gerekmektedir.

Bu gerçekten yola çıkarak çocukların geleceğine yönelik olarak tasarlanan her tür proje sağlıklı, bilinçli nesillere ulaşmanın en önemli adımlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukların hayatlarının büyük bölümünü geçirmek durumunda oldukları evlerinden başlayarak, okullarının ve yaşadıkları toplumun sağlıklı bir şekilde yapılandırılması gerekmektedir. Çocukların yetişkinlere oranla savunmasız oldukları, kendi başlarına karar veremedikleri ve tehlikelere karşı koyamadıkları için daha çok bakıma ve korunmaya muhtaç oldukları herkesçe bilinen bir gerçektir. Birçok araştırma sonucu göstermektedir ki, çocuğa verilen günlük bakımın kalitesi ilkökul yıllarında ve onu takip eden eğitim dönemlerinde yüksek IQ skorları ile kendini gösteren bilişsel başarısına katkı sağlamaktadır. Bunun yanı sıra çocuğa günlük bakımda verilen eğitimin kalitesi çocuğun ileriki dönemlerde toplumsal yeterlilik, özgüven ve empati becerilerinin gelişmesine, öğretmenleri ve çevresi ile daha iyi iletişim kurmasına imkan tanımaktadır (Newman and Newman, 1995: 290).

Bu durumda çocukların gelişmekte olan beden, zihin ve moral sağlıklarının korunması, sadece hayırseverlikle geçiştirilebilecek bir konu değildir. Aksine kalkınma stratejilerinin merkezine yerleştirilmesi gereken çok önemli bir konudur (Kilimci, 1999: 12). Bu nedenle çocukları doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen her türlü proje son derece önemlidir ve kurumsal sosyal sorumluluk kapsamında değerlendirilmelidir.

AMAÇ VE YÖNTEM

Türkiye’de kadınların aktif işgücüne katılımının düşük olmasının nedenlerinden biri de meslek sahibi evli/dul çocuklu kadınların dışarıda çalışmaları halinde çocuklarını bakılabilecekleri nitelikli elemanların bulunmamasıdır. Bilindiği üzere kadının çalışması ailenin geleneksel görev dağılımını ve iç dinamiklerini özellikle kentlerde etkilemektedir. Bu etkilemenin çocuklar açısından gündeme gelen sonucu olarak “aile yerine geçen” kreş ve gündüz bakım evleri gibi sosyal hizmet kurumları “bakıcılık” gibi marjinal istihdam sektörlerinin doğmasıdır. Böylece anne çocuk ilişkisi değişmeye ve yeni boyutlar kazanmaya başlamıştır (Öcel, 2002: 37). Bu noktadan hareketle giderek önem kazanmaya başlayan çocuk bakımına yönelik adımlar atılmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

‘Evde Çocuk Bakan Kadınların Eğitimi Projesi’ ile öncelikle Eskişehir ilinde yaşayan işsiz genç kız ve ev kadınlarını eğiterek meslek edindirmek, evde çocuk bakımı ve eğitimi alanındaki mevcut nitelikli personel açığına cevap verebilmek ve bunun yanı sıra, kurumsal sosyal sorumluluk kapsamında hedef kitlenin üniversiteye bakış açılarında farklılık yaratabilmek amaçlanmıştır.

‘Evde Çocuk Bakan Kadınların Eğitimi Projesi’nde istihdama aracılık özelliğinin yanında, yararlanıcı grubun istihdam edilebilirliklerini arttırmaya dönük sertifikalı mesleki eğitim çalışması da amaçlanmıştır. Bu proje belirli sayıda işsiz yararlanıcıya istihdam yaratmak gibi sadece sınırlı bir amaca hizmet etmemektedir. Bunun yanında çocuk bakımı ile ilgilenen mevcut çalışanların işlerini daha sağlıklı ve işlevsel olarak yerine getirebilmeleri adına gerekli

bilgi ve davranış değişikliklerinin kazandırılmasını öngörmektedir. Projenin diğer bir hedefi ise toplumun önemli bir sorunu olan kadın nüfusun aktif işgücüne katılımına ilişkin yenilikçi istihdam tedbirleri geliştirmektir. Proje, uzun vadede yeni bir işgücü piyasasının yaratılmasına olanak sağlayacak bir pilot uygulamadır. Pilot projeden elde edilen bilgilerle bu projenin Türkiye çapında yaygınlaşması öngörülmektedir. Bu konuda çeşitli ajanslar sertifika programları düzenlemektedir. Ancak bu eğitim programları lise ve üstü eğitime sahip gençlere hitap etmektedir. Bu projenin en önemli farklılığı eğitilmiş bireylerin yanında özellikle varoşlarda yaşayan ve aslında bu alanda çalışan profilini oluşturan ilköğretim mezunlarını da içersinde barındıran bireylere yönelik olmasıdır. Aynı zamanda daha önce üniversiteye ilişkin sınırlı bilgi sahibi olan bu kadınların üniversite ortamında üniversite öğretim elemanlarından eğitim almaları sağlanarak üniversiteye olan bakış açılarının farklılaşması sağlanmıştır.

‘Evde Çocuk Bakan Kadınların Eğitimi Projesi’ bu alandaki eksikliği gidermek için çocuk bakmaya istekli ya da hâlihazırda bu işi yapmakta olan kadınları eğitmek amacı ile ilki 2006 Şubat ayında ve diğeri ise 2007 Mart ayında olmak üzere 2 sertifika programı şeklinde gerçekleştirilmiştir. Proje dâhilindeki bu kurs programının tanıtılması ve hedef kitleye ulaşma adına şehrin çeşitli yerlerinde kullanılmak üzere proje tanıtım duyuruları hazırlanmış, aynı zamanda Anadolu Üniversitesi bünyesindeki televizyon, radyo ve gazetenin yanısıra yerel gazete ve televizyon kanalları ile bu proje tanıtılarak daha geniş kitlelere ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki belde evlerine, şehir merkezinde herkesin

ulaşabileceği noktalara ve Anadolu Üniversitesi Halkla İlişkiler Merkezine proje katılım formları dağıtılmıştır. Genel kapsamıyla kişisel bilgiler, ailedeki eğitim durumu, ekonomik koşullar, sağlık problemleri vb. konulardan oluşan bilgi formları uzmanlar tarafından ön değerlendirilmeye alınmıştır. Ön değerlendirme sonucu görüşmeye çağrılan adaylar 3 psikolog ve 1 iletişim uzmanından oluşan bir kurul tarafından tekrar değerlendirilmiş, görüşmeler sonucu 2006 Şubat ayında 150 başvurunun arasından 30 kişi, 2007 Mart ayındaki 250 başvuru arasından da 34 kişi proje kapsamındaki kursa katılmaya hak kazanmıştır.

Bu doğrultuda Anadolu Üniversitesi ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nden, alanında uzman öğretim üyeleri tarafından kursa katılmaya hak kazanan adaylara yönelik, alanda yapılan literatür çalışmasına dayalı 6 haftalık bir eğitim programı oluşturulmuştur. Bu eğitim programı içeriği özellikle projenin amaçları doğrultusunda kursa katılan kadınların eğitim düzeyleri temel alınarak hazırlanmıştır. Bu konuda Varış (1996: 66), derslere göre hazırlanan programın en önemli özelliklerinden birinin içeriğin en iyi anlaşılacak şekilde düzenlenmesinin gerekliliği üzerinde durmaktadır. Hazırlanan ders programı 'Yeni Doğan Dönemi ve Bebeğin Bakımı', 'Erken Gelişim Yıllarındaki Temel Alışkanlıklar', 'Çocuk Sağlığı Erken Gelişim Yıllarındaki Temel Alışkanlıklar', 'Beslenme', 'Çocuğa Bakan Kişinin Özbakımı (Hijyen)', 'Çocuğun Eğitim ve Gelişiminde Oyunun Önemi', 'Çocuğun Gelişim Özellikleri ve Temel Alışkanlıklar', 'Çocuklar ve Yetişkinlerle İletişim', 'Çocukta Uyum ve Davranış Bozuklukları', 'Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Eğitimi', 'Cinsel Eğitim' konu başlıklarını kapsamaktadır. Bu ders programını

başarı ile tamamlayan kursiyerler Eskişehir merkez ve Anadolu Üniversitesi'nde yer alan çeşitli anaokulları ve gündüz çocuk bakım merkezlerinde eğitimcilerin gözetiminde 1 hafta süren bir staj programına katılmışlardır. Eğitimcilerle yapılan görüşmeler sonucu staj programını başarı ile tamamlayan adaylar sertifika almaya hak kazanmışlardır.

Eğitimlerini tamamlayıp, sertifika almaya hak kazanan 57 adaydan rasgele seçilen 16'sına telefonla ulaşılmış ve katılımcılar ile yarı yapılandırılmış bir görüşme gerçekleştirilerek kendilerine aşağıda yer alan sorular yöneltilmiştir.

- Üniversite bu programdan önce size ne ifade ediyordu?
- Üniversite bu programdan sonra size ne ifade ediyor?
- Eğitim aldığınız bu kurs sonucunda kendinizi nasıl ifade ediyorsunuz?
- Eğitim aldığınız kurs beklentilerinizi karşıladı mı?
- İleride yapılacak kurslara katılmak ister misiniz?

Görüşme sorularına verilen cevapların analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Katılımcılardan gelen cevaplar kayıt altına alınmış, eldeki görüşme metinleri proje amaçları ve kavramsal çerçeve dâhilinde belli başlı temalar altında incelenmiştir. Bu temaları destekleyecek kodlar oluşturularak, bu kodlar altında yer alan veriler başka bir uzman tarafından değerlendirilmiş ve kodlamaların güvenilirliği sınanmıştır. Ayrıca araştırmacılar tarafından yapılan yorumları daha anlamlı ve anlaşılır kılmak adına görüşme yapılan kişilerin birinci ağızdan verdikleri cevap-

lardan alıntılar aynen bulgular kısmına eklenmiştir. Bu konuda Yıldırım ve Şimşek (2006: 257) betimsel türden bir analizin kullanıldığı araştırmalarda, görüşülen bireylerden doğrudan alıntılara yer vermenin ve bunlardan yola çıkarak sonuçları açıklamanın geçerlik için önemli olduğunu vurgulamaktadırlar.

BULGULAR

Eğitimlerini tamamlayıp sertifika almaya hak kazanan 1. ve 2. dönem toplam 57 kursiyerin profilleri incelendiğinde, katılımcıların %15'inin 18-23 yaş arası, %18'inin 24-29 yaş arası, %22'sinin 30-35 yaş arası, %16'sının 36-41 yaş arası, %14'ünün 42-47 yaş arası ve diğer %15'inin ise 48 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir. Eğitim durumuna bakıldığında, katılımcıların %23'ü ilkokul, %19'u ortaokul, %44'ü lise, %14'ü ise üniversite mezunudur.

Katılımcıların %38'inin eşinin çalıştığı, %24'ünün kocalarının işsiz olduğu ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra kursa katılanlardan %35'i ise evli değildir. Aynı zamanda katılımcıların %72'sinin hâlihazırda çalıştıkları bir işleri bulunmamaktadır. Araştırmaya katılan kadınların %61'inin daha önce herhangi bir işte çalışmadıkları ve iş tecrübelerinin olmadığı görülmektedir. Bununla beraber %68'inin geçmişte çocuk bakıcılığı ile ilgili bir tecrübesi de olmamıştır.

Katılımcılar üniversite ile ilgili geçmişe dönük farklı görüş açıları ortaya koymaktadırlar. Görüşmeye katılan 16 adaydan 10'u yapılan görüşmelerde 'Üniversite bu programdan önce size ne ifade ediyordu?' sorusuna 'eğitim' yanıtını vermişler ve üniversitenin kendileri için eğitim verilen yer anlamına geldiğini vurgulamışlardır.

Öte yandan katılımcılardan 2'si üniversitenin bilgi edinilecek yer olduğunu ve üniversite adının bilgiyle özdeşleştiğini aktarmışlardır. Katılımcılardan biri üniversiteyi 'okunacak yer' olarak tanımlamış ve bu konudaki görüşünü 'Üniversite benim için hep okunması gereken, okuması gereken insanların gitmesinin gerektiği yerd'i şeklinde ifade etmiştir. Bir diğer katılımcı ise bu doğrultuda üniversitenin üst öğrenim kurumu olduğunu vurgulamaktadır. Eğitim, bilgi ve üst öğrenim kurumu olmanın yanı sıra bir başka katılımcı daha farklı bir ifade ile üniversitenin kendisi için hep bir çağdaşlık ifadesi olduğunu aktarmıştır.

Görüşmelerden elde edilen kayıtlarda kurs öncesi katılımcıların üniversiteyi ne şekilde gördüğüne dair bir diğer ifade ise 'Etkinliklere ve bahar şenliklerine katıldığım yer' olarak belirtilmektedir. Bu noktada üniversite katılımcılar için eğitim ve bilgi veren bir kurum olmanın yanında bir etkinlik merkezi olarak görülmektedir.

Katılımcıların üniversite ilgili aldıkları eğitim sonucu üniversiteye ilişkin görüşlerindeki nasıl bir farklılaşma olduğunu anlamak için sorulan 'Üniversite bu programdan sonra size ne ifade ediyor?' sorusuna verdikleri yanıtlar 'Üniversite bu programdan önce size ne ifade ediyordu?' sorusuna verdikleri yanıtlara göre değişiklik arz etmektedir. Katılımcıların 6'sı üniversiteyi kendilerini geliştiren bir yer, kendilerine olan güvenlerini arttıran ve hayallerini gerçekleştiren yer olarak görmektedirler. 'Üniversite benim için artık geleceğe ışık tutan, ufkumuzu genişleten, hayallere bir adım daha yaklaştıran, kendimize güvenimizi getiren bir yerdir' şeklindeki ifade bu durumu doğrular niteliktedir.

Eğitim öncesi ve sonrası görüşlerin farklılaştığını gösteren bir ifade de 'Üniversite normal; ders, okul olarak geliyordu, şimdi; güven duygum daha çok gelişti. Hem kendimi, hem de çevremi geliştirme konusunda yararlı olduğunu düşünüyorum. Bütün bunları bana sağlayan yer olarak görüyorum' şeklinde ortaya konmaktadır.

Üniversitenin ve çalışanların ne kadar değerli olduğuna dair bir ifade de 'Önceden sadece okuldu, şimdi ne kadar önemli olduğunu fark ettim. İnsanları çok değerli bunları fark ediyorsunuz' şeklindedir. Bunun yanında 'Daha öncesinde; AÖF İktisat mezunuyum, zaten okulu biliyordum, şimdi daha da olumlu buluyorum' şeklinde birinci ağızdan ifadeler katılımcıların aldıkları eğitim sonucunda üniversiteye karşı farklılaşan görüşleri hakkında fikir vermektedir.

Katılımcıların 4'ü sosyalleşme yolunda üniversitenin önemli bir yer olduğunu belirtmektedirler ve üniversiteyi bireyleri sosyalleştiren ve diğer bireylerle kaynaştıran bir kurum olarak gördüklerini ifade etmektedirler. Aldıkları eğitim yoluyla sosyal bir aktiviteye katıldıklarını ve bu yolla kendilerine ders veren uzmanlar dâhil olmak üzere birçok yeni kişi ile tanıştıklarını belirtmektedirler.

Katılımcılara sorulan 'Eğitim aldığınız bu kurs sonucunda kendinizi nasıl ifade ediyorsunuz?' şeklindeki soruya verilen yanıtlar çerçevesinde katılımcıların 8'i bu eğitimin kendilerine bireysel gelişim yolunda katkı sağladığını ifade etmişler ve bu konudaki görüşlerini şu şekilde dile getirmişlerdir. 'Eğitim aldıktan sonra çok şey değişti. Eğitim dışında bizim gibi halktan insanlara yararlı olması pozitif etkiledi'. Ayrıca

katılımcıların bireysel gelişim çerçevesinde psikolojik ve sosyal açıdan kendilerini geliştirdiklerine dair ifadeler de görüşme kayıtlarında yer almaktadır. Bu ifadeler 'Öncelikle psikolojik ve sosyalleşme açısından kendimi aştım. İçime kapanmışım. Bana terapi gibi oldu. Beden ve ruh sağlığım yerine geldi' şeklindedir.

Katılımcıların 6'sı bu kursun kendileri için bir 'değişim' olduğunu vurgulamışlardır. Kendilerini eğitim öncesine göre daha bilinçli ve pozitif olarak ifade etmişlerdir. Bu konuda da 'Eskiden doğru diye bildiklerimin yanlış olduğunu öğrendim, memnunum', 'Yanlış doğru ile değiştirme imkanı buldum', 'Büyük ölçüde, keşke daha önce eğitim alsaydım. Bizim çocuklarımızın döneminde, çok yanlış yaptığımız şey varmış' gibi ifadelerle bu görüşlerini desteklemektedirler.

Katılımcıların 4'ü bu kurs aracılığıyla gerekli temel bilgiyi aldıklarını ve eğitimler sonucu kendilerini 'yetkin' olarak nitelendirdiklerini ifade etmektedirler. 'Birçok anaokuluna başvurduğum, eğitiminiz çok iyi dediler' şeklindeki ifadelerle bu görüşlerini desteklemektedirler.

Katılımcılardan biri bu eğitimin bilimsel bilgiye ulaşma açısından öneminden bahsederek kurs sonucunda yetkin olmanın iyi hissettirdiğini 'Çok iyi hissediyorsunuz. Bilimsel bilgilere ulaşmak mutluluk veriyor' sözleriyle ortaya koymaktadır.

Katılımcıların kursa yönelik memnuniyetlerini saptamak adına sorulan 'İleride yapılacak kurslara katılmak ister misiniz?' ve 'Eğitim aldığımız kurs beklentilerinizi karşıladı mı?' sorularına tüm katılımcılar olumlu yanıt vermişler ve açılacak yeni eğitim

programları konusunda haberdar edilmek istediklerini ifade etmişlerdir. Bu konu ile ilgili olarak 'Keşke sormuş olduğum daha çok şey olsaydı, daha çok öğrenirdim. Doğru insan olma konusunda yetiştim. Daha uzun süreli bir eğitim olsaydı keşke' gibi ifadelerle eğitimin daha uzun sürmesine yönelik dileklerini iletmışlerdir. Memnuniyeti ve katılımcıların eğitim sonunda kendi amaçlarına ulaştıklarını gösteren bir diğer ifade de 'Torunumu daha iyi büyütmeyi, eğitilmiş insanlardan ders almayı bekliyordum, amacıma ulaştım' şeklindedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Kurumlar sadece işlerini değil, toplumsal sorumluluklarını da ciddi bir planlama ve uygulama ile gerçekleştirmeli ve bu doğrultuda toplumsal sorumlulukları yerine getirirken gerek başka kuruluşlarla, gerekse sivil toplum örgütleriyle işbirliği içerisinde olabilmelidir. Hedeflenen sonuçlara ulaşabilmek için yaratıcı çözümlere fırsat tanınmalı ve bu konuda öncü faaliyetlerde bulunan konuların teşvik edilmesi sağlanmalıdır (Argüden, 2007). Başarılı kurumlar gibi üniversitelerde sadece ürün ve hizmetleriyle değil aynı zamanda topluma yaptıkları katkılarla da farklılık yaratabilmektedirler. Çünkü başarılı kurumlar, toplumsal saygınlık kazanmanın kurumun değerini artırdığını bilmektedirler.

Toplumsal saygınlık kazanmanın bir yolu olarak kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) kavramı son yıllarda gittikçe yaygınlaşan halkla ilişkilerin önemli kavramlarından biridir. KSS ile ilgili projelere/kampanyalara kurumların büyük bir çoğunluğunun önem verdiği görülmektedir. Üniversitelerin çalışmaları açısından daha önce yapılan tanımlama doğrultusunda KSS değerlendirilecek olursa, ku-

rumusal sosyal sorumluluk kavramını üniversitelerin daha iyi bir toplum ve daha iyi bir çevre için gönüllü olarak katkıda bulunmaları olarak tanımlamak mümkündür. Üniversiteler yüksek düzeyde eğitim yapan kurumlardır. Kuşkusuz üniversitelerin hedefi gençleri belirli bir alanda eğitmektir. Ancak bu temel hedeflerinin yanı sıra buldukları çevreye, bölgeye katkılarının da olması gerekir. İşte bu durum, üniversitelerin şehirle olan etkileşimleri bağlamında üniversitelerin KSS projelerine önem vermelerinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Çünkü, toplumun beklentilerine uyumlu projeler üreten, toplumun sorunlarına ilgi gösteren kurumların toplumda yarattığı mutluluk, onların daha mutlu çalışanlara ve çevreye sahip olmaları sonucunu beraberinde getirmektedir.

Bir diğer açıdan bakılacak olursa, insanların bilgi bombardımanına tutulduğu çağımızda, toplumsal konulara yapılan katkılarının, kurumların hedef kitleleriyle kurdukları ilişkinin derinliğini, yoğunluğunu ve yakınlığını arttırdığı bir gerçektir. KSS Projeleri geliştirilirken toplumun, çevrenin durumu, ihtiyaçları, özellikleri, beklentileri vb. dikkate alınmalıdır. İçinde bulunulan toplumun gelişmesi dolaylı olarak tekrar o kuruma yansıtacaktır ve bu açıdan bakıldığında toplumu geliştirmenin en temel yollarından biri de o toplumun geleceğini teşkil eden çocuklara yatırım yapmaktır. Bu doğrultuda çocukları dikkate alarak yapılan her tür proje son derece değerlidir. Çünkü çocuk eğitimi son derece önemli bir konudur. Ülkemizde geçmiş yıllara oranla günümüzde çalışan annelerin sayısının arttığı bir gerçektir. Bu da çalışan annenin çocuğunu güvenilir birine emanet etmede oldukça zorlanmasına neden olmaktadır. Çünkü anneler çalıştıkları süreler dahilinde

çocuklarını bilinçli bir bakıcıya emanet etmek istemektedirler. Bu konuda çocukların bırakılabileceği çocuk bakımı ve gelişimi konusunda bilinçli, eğitilmiş bakıcıların sayısı oldukça az ve ücretleri de oldukça fazladır. Bu durum özellikle çalışan anneleri ve dolayısıyla aileleri zorlayan bir konu haline gelmektedir.

Öte yandan Türkiye’de genellikle çocuk bakıcılığı yapan kadınların eğitim ve kültür düzeyi düşük, varoşlarda yaşayan ekonomik güçlük çeken kadınlar olduğu görülmektedir. Bu kadınlar kendi çevrelerinden öğrendikleri çocuk yetiştirme biçimlerini aynı şekilde baktıkları çocuklara uygulamaktadırlar. İçerisinde birçok yanlış bilgiyi barındıran uygulamalar çoğu zaman aile ve bakıcı kadın arasında çatışmalar yaratabilmektedir. Bu özellikteki kadınlara çalışan anneler de bebeklerini/çocuklarını emanet etmekte zorlanmaktadır. Çünkü anneler çocuğuna çağdaş, modern bir bakım verilmesini istemektedir ve bu konuda bakıcılık hizmetini sunan mevcut kadınların çocuğuna doğru besinleri verme özenu gösteremeyeceğini, çocukların cinsellikle ilgili sorularına kızarak, ayıplayarak yaklaşacağını, ufak ev kazaları karşısında hastaneye gitmeden önce son derece önemli olan ilk yardımı gerektiği gibi yapamayacağını vb. düşünmektedir. Böyle bir durumda çalışan annenin kendi işinde motivasyonu ve performansı düşecek, dolayısıyla verimi azalacaktır.

Bir başka açıdan bakıldığında birçok anne babanın da çocuk bakımı konusunda tecrübe ve bilgi eksikliğinden kaynaklı yanlışları olabilmektedir. Özellikle ilk yardım ve bebek bakımı konusunda sadece bakıcı kadınların değil birçok anne babanın da eksik bilgiye sahip olduğu görülmektedir.

Bu doğrultuda kursa başvuru ve katılım profili incelendiğinde, anne adayı olan genç kızların ve torunlarını büyütmeyi düşünen anneler ve babaannelerin de bu eğitimi aldıkları görülmektedir.

İşte bu düşünceler doğrultusunda, kurumsal sosyal sorumluluk kapsamında bir kurumun özellikle eğitime ilişkin her türlü imkânı elinde bulduran bir üniversitenin yapması gereken, elindeki mevcut insan ve eğitim kaynağıyla bu tür konularda hazırlanan projelerle toplumsal eğitime katkı sağlamaktır. Bu amaca yönelik olarak hazırlanan ve yürütülen “Evde Çocuk Bakan Kadınların Eğitimi Projesi”nin sonuçlarını iki açıdan ele almakta fayda vardır. Bunlardan ilki projenin içeriği dolayısıyla çocuk bakımı konusunda beklenen ihtiyaçlara ne ölçüde cevap verdiği konusudur. Bir diğer konu ise projenin bu içeriği ile bir kurumsal sosyal sorumluluk projesi olarak hedef kitle üzerinde ne şekilde bir farkındalık yarattığı ile ilgilidir.

İçerik ve verilen eğitim açısından bakıldığında, proje kapsamındaki eğitim süreci sonunda, gerek eğitimi veren uzman doktor ve öğretim elemanlarının değerlendirmeleri, gerekse kursa devam eden kadınların staj yaptıkları yerlerden alınan bilgiler doğrultusunda katılımcıların çocuk bakımı ve istenen hedefler doğrultusunda kendilerini geliştirdikleri görülmektedir. Bu noktada kendi ifadeleri de bu durumu destekler niteliktedir. Bulgular kısmında görüleceği üzere birçok katılımcı aldıkları bilgiler sayesinde kendilerini daha iyi hissettiklerini ve şimdiye kadar çocuk bakımı konusunda bildiklerinin aslında ne kadar yanlış olduğunu öğrendiklerini belirtmektedirler. Görüşmelerden elde edilen sonuçlara göre katılımcıların bu proje sonrasında üniversi-

teye bakışlarında bir değişim görülmektedir. Proje öncesinde üniversiteyi sadece bir eğitim kurumu ve sadece üniversite öğrencilerinin faydalandığı bilgi verilen yer olarak gören katılımcılar bu projeyi tamamladıktan sonra üniversiteyi sadece üniversite öğrencilerini değil kendilerini de bireysel olarak geliştiren bir yer olarak görmeye başladıklarını ifade etmişlerdir. Bu noktada edilgen olarak eğitim alan bir yapıdan kendilerinin de aktif olarak içinde yer aldıkları etkin bir anlayışa büründükleri gözlenmiştir. Görüşmelerdeki katılımcıların kendilerini bireysel olarak geliştirdiklerine dair ifadeleri ve proje sonunda sürekli olarak farklı konularda eğitim alma talebinde bulunmaları bu durumu destekler niteliktedir. Özellikle hayatlarının farklı dönemlerinde eğitim şansı bulamamış bu kadınlardan ilkökul mezunu olan katılımcılar aldıkları eğitim ve bireysel gelişim sonucunda kendilerine olan güvenlerinin arttığını vurgulamaktadırlar. Her şeyden önemlisi kendi gelişimlerinin yanı sıra çevrelerini de (özellikle baktıkları veya bakacakları çocukları) geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Demografik özellikler açısından oldukça dar bir çevrede yaşayan, aktiveden, eğitimden uzak bu kadınların, kendilerinin de ifade ettiği gibi üniversiteye olan düşünceleri olumlu yönde pekişmiştir.

Katılımcıların birçoğu bu eğitim boyunca üniversite ortamında değişik statü ve yaşam biçimlerine sahip insanlarla beraber olmuşlardır. Eğitime katılanların değişik eğitim seviyelerine sahip olması farklı paylaşımları beraberinde getirmiştir. İlkokul mezunu olan ev kadınları ile üniversitede okuyan genç kızların aynı ortamda ders alması bir noktada birbirlerini etkilemelerine neden olmuştur. Aynı şekilde bu ka-

dınların başta profesörler olmak üzere alanında uzman doktor ve öğretim elemanlarından eğitim almaları, kendilerine ne ölçüde değer verildiğinin bir yansıması olarak algılanmış ve yapılan görüşmelerde de bu şekilde ifade edilmiştir. Bu durum aslında üniversitenin bu bireyler için de var olduğunun bir göstergesidir. Bununla birlikte bu kadınların üniversiteye olumlu bakmalarını sağlama adına, eğitimin, yaşamın her alanında ne kadar önemli olduğunun anlaşılması açısından da son derece anlamlıdır.

Eğitim aldıkları kurs sonucunda katılımcılar kendilerini değerlendirdiklerinde, sosyalleştiklerini ve psikolojik açıdan rahatladıklarını ve bu eğitimin bir çeşit tedavi gibi olduğunu ifade etmişlerdir. Son derece önemli olarak değerlendirebileceğimiz bu konunun, baktıkları/bakacakları çocuklara pozitif bir etki sağlayacağı açıktır. Kendini sosyalleştirememiş ve sosyalliğin ne olduğunu kavrayamamış bir bakıcının baktığı/bakacağı çocukları da sosyalleştiremeyeceği açıktır. Oysaki çocukların gelişiminde sosyalleşmenin çok önemli bir yeri vardır. Bu eğitim programının bu çok önemli sosyalleşmeyi sağlamış olması projenin amaçlarına ulaştığının önemli bir kanıtıdır.

Katılımcılar kursun sonunda aldıkları eğitimin çok faydalı olduğunu, kendileri için bu eğitimin bir değişim aracı olduğunu, eskiden doğru bildiklerinin yanlış olduğunu belirtmişlerdir. Eğitim düzeyi düşük olan çevrelerde genellikle çocuk bakmanın bir eğitim gerektirmediği gibi maalesef yanlış bir inanış hakimdir. Ama eğitim alan kadınların tamamına yakını yanlış bilgilerini doğru bilgilerle değiştirdiklerini belirterek çocuk bakımının ne kadar önemli olduğunun farkına varmışlardır. Artık

aldıkları eğitimle kendilerini daha bilinçli gördüklerini ifade etmişlerdir. Kendini bilinçli gören bu kadınların bakacağı çocuklar da şüphesiz her açıdan daha sağlıklı yetişeceklerdir.

Bir diğer önemli sonuç ise proje bünyesinde eğitim alan kadınlardan başvurular esnasında çalışmayı düşünmeyenlerin de eğitim sonunda çocuk bakma konusunda istekli olmasıdır. Projede yer alan kadınla-

rın proje bitiminde iş bulması kadınların istihdama kazandırılması açısından olumlu bir gelişme olarak yorumlanmıştır. Özellikle projedeki ev kadınlarının başkalarının çocuklarına bakma yolundaki kocalarının izin vermemesinden kaynaklı isteksizlikleri eğitim sonunda olumlu bir değişime uğramıştır.

KAYNAKLAR

- Argüden, Y. (2007) Kurumsal Sosyal Sorumluluk. Haziran 5, 2007, <http://www.girisimciliknetwork.gen.tr/makale2s3.html>
- Davis, K; Blomstrom, R., L. (1966). *Business And Its Environment.*, New York: Mcgraw-Hill Book Company
- Goodpaster, K. E. (1989). Note on The Corporation As Moral Environment. Kenneth R. Andrew (Edited by) *Ethics in Practice*. Boston: Horward B.S.
- İşbir, F. (1998). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Ne Değildir? Ocak12, 2008, http://www.ida.org.tr/urun/File/Kurumsal_Sosyal_Sorumluluk_Ne_Degildir_Figen_ISBIR.pdf
- Kilimci, A. (1999). Yaşam İçinde Çocukla İletişim. *İletişim Ortamlarında Çocuk Birey Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No.1172. 13-15 Nisan 1999.
- Kotler, P. and Lee, N. (2006). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk*. İstanbul: MediaCat Yayınları.
- L'Etang, J. and Pieczka, .M. (2002). *Halkla İlişkilerde Eleştirel Yaklaşımlar*. Gülcan Işık, Derya Terlan, Sema Yıldırım Becerikli, Ayşe Elif Emre Kaya, Serra Pehlivan (Çeviren). Ankara: Vadi Yayınları. (Orijinal kitabın basım yılı 1996).
- Newman, B. and Newman P. (1995). *Development Through Life A Psychological Approach*. 6. Ed. Ohio State: ITP.
- Orçan, M. (2007). Yoksullukla Mücadelede Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kampanyaları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, c.9, s.2, 27-39.
- Öcel, N. (2002). *İletişim ve Çocuk İletişim Ortamlarında Çocuk Reklam ve Etkileşimi*. İstanbul; İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 15.
- Theaker, A. (2006). *Halkla İlişkilerin El Kitabı*. İstanbul: MediaCat Yayınları.

Varış, F. (1996). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Alkım Yayıncılık

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Yönet, E. (2005). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Anlayışında Son Dönemeç: Stratejik Sorumluluk. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c.8, s.13, .239-264.

